Posamezna številka stane 1 krono. Poštnina v državi SHS pavšalirana.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 40 K, pol leta 20 K, za četrt leta 10 K. Izven Jugoslavije 50 K. Naročnina se pošlje na upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru, Koroška cesta št. 5. List se dopošlje do odpovedi. Naročnina se plačuje naprej. —:— Telefon štev. 220. —:—

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cena inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprte reklamacije so poštnine proste. —:— Telefon št. 220. —:—

1. štev. Maribor, dne 5. januarja ~~1919~~. 1921/22. 55. letnik.

Visoki davki.

Nikče ne more našemu kmetskemu ljudstvu očitati, da ne bi vršilo svoje dolžnosti napram domovini — državi. Noben verižnik, noben vojni dobičkar ne doprinaša danes tako velikih žrtev na oltar domovine, kakor ravno naši kmetski davkoplačevalci. Liberalec, sodrug naših slovenskih demokratov, finančni minister Kosta Stojanović, je preko narodne skupščine potom navadne papirnate naredbe povišal zemljiški in vse druge davke našemu kmetskemu ljudstvu. To zvišanje je tako visoko, da kmetiču kar lasje vstajajo po koncu, ko dobiva dan za dnevom nove opomine, predpise in rubežne od davčnih oblasti in davkarij. Zvišanj zemljarine, ki jo je uvedel liberalec Stojanović, ni v nikaki primeri z dohodki kmetskih posestev. Marsikateri kmetič in bajtar si mora sedaj sred zime najeti za drage obresti dolg, da plača davke. Nobena prošnja, noben priziv ne pomaga nič. Še odloga ti ne dajo. Listi poročajo, da bodo morali davkoplačevalci odrajtati davke, ki so plačljivi še le do konca meseca maja že v prvih 14 dneh leta 1921! Kje naj vzame kmetič, bajtar ali mali obrtnik sedaj, ko ni nobenih dohodkov, take ogromne svote?

Kaj pa porečejo gospodje samostojneži k temu? V Beogradu sedijo njih poslanci, a ne rečejo ne tev in ne mev v obrambo našega ubogega ljudstva. Zakaj ne zinejo v tem oziru nič za naše kmete? Ker ne smejo! Ker so pod komando demokratskih bankirjev, čijih glavni namen je naložiti velika bremena manj premožnim slojem in ščititi bogate banke, verižnike in liberalne vojne dobičkarje. Zato ne rečejo nič, ker vodja slovenskih samostojnežev dr. Vošnjak sili v vlado, ker bi rad postal minister.

Marsikateri kmetski volilec je ob volitvah stopil na stran Samostojne ker so mu agitatorji te stranke obljubovali vse, kar je kdo želel. Ko so dobili vaše glasove, sedaj pa vam kažejo figo. Dosegli so poslansko čast in plačilo in to jim je dovolj. Ravno enaka nebesa kot samostojni so obljubovali volilcem rdečkarji — socijalisti! Njih poslanci so šli v Beograd, tam prisegli, a kaj jim naprej mar beda ubogega ljudstva!

Mi pa pravimo: Način odmerjanja davkov in plačevanja istih se mora spremeniti, če hoče imeti država zadovoljnost med prebivalstvom. Naj obremeni država z visokimi davki pred vsem one ljudi, ki so si med vojno in po vojni nakupičili milijone. Tukaj pa naj pritisne prav neusmiljeno svoj davčni vijak, pa bo imela takoj dovolj lepih dohodkov. Da bi pa morali ravno nižji sloji limati finance, ki so jih polomili liberalni ministri, to pa vendar ne gre! Davki se naj pravično porazdelijo na vse sloje in vse pokrajine naše države. Ko bo ljudstvo videlo, da vlada obremeni predvsem one, ki lahko plačajo in da ščiti nižje sloje, med katere spada pred vsem kmet, delavec, obrtnik in nižji uradnik, bo ljudstvo tudi zadovoljno z upravo.

Moja želja je, da se še tudi drugi oglasite k temu poglavju.

Davkoplačevalec, ki moram za posestvo 5% orala plačati nad 1000 kron davka.

Za gospodarsko osamosvojitev.

Spomnimo se gospodarskega položaja našega kmeta in malega posestnika v času tik pred vojno. Po zaslugi naših zadrug sicer ni prišel lahko v pest denarnim oderuhom, ampak si je mogel dobiti primerno in ceno posojilo v naših posojilnicah. Ker pa no benemu gospodarju ni mogoče izhajati s posojili, to je pasivami, je moral tudi naš kmet spraviti svoje imetje, svoje pridelke v denar, ki je bil takrat skoro edini kupčijski posredovalec v malem. Osobito ga je rabil za plačilo davkov in nakup svojih potrebščin.

Ko je pa prišel kmet do točke, katere ni mogel preiti, brez občutne gospodarske škode. Mestno prebivalstvo in delavstvo je sicer kričalo, kmet je oderuh, pa vseeno bežalo z dežela. Kmet pa je bil v resnici siromak. Večinoma na njegov račun so nešteviln prekupci in mešetarji dobro živeli, ne številni veletrgovci in tuji židovski špekulantje takorekoč na njegov razidali hiše in palače. Pravim večinoma, ker drugi stanovi so imeli že svoje organizacije, ki so se potegovale za dobrobit in pravice svojih članov. Naš kmetovalec pa je bil, ne da bi se zavedal, gospodarsko zasužnjen. In tudi suženjstva, podrejenosti in odvisnosti, ta njegova stanovska nezavesti mu je prešla že v naravo tako, da se je mnogi tudi danes še niso iznebili.

Posestnik nikdar ni imel prilike, da bi sam narekoval ceno svojim pridelkom. Bil je na milost predan svojim izkoriščevalcem, ki so iz tega kovali kapital v njegovo škodo. Iz tega položaja so mu v izdatni meri pomagale naše nabavne in gospodarske zadruge.

Istih zasluga je, da se danes vzdržuje prodajna cena poljskih pridelkov na sedanji srednji višini, ne morda, ker so organizirale ves nakup, kar bi bilo edino pravilno, pač pa so uspešno konkurirale s krajevnimi nakupovalci

Kako bi izgledala stvar v nasprotnem slučaju, nam kaže najbolje primer, ki se je dogodil v nekem kraju. Ondotna zadruga je vsled prenapolnitve prostorov ukinila nakup gotovega pridelka za 14 dni. Že so izrabili gotovi ljudje to okolnost, da so plačevali kmetom, ki so pripeljali blago od daleč v dobri veri, da se dobro plača, do 50% pod dnevno ceno. K temu je nepotrebna vsaka opomba.

Obeta se nam doba v najbližji prihodnjosti, ko bo konkurenca velekapitala onemogočila malega trgovca sploh Še manj bo pa mogel z istim konkurirati kmet kot posameznik. Ne smemo sedaj preiti dejstva, da smo v agrarni državi. Naš posestnik težko ali pa sploh ne bo mogel tekmovati s ceno poljskih pridelkov iz rodovitnejših delov države. Na površju bo se mogel vzdržati le, če se gospodarsko združi. Mnogo je naših posestnikov, ki uvidijo potrebo skupnega nastopa, svojo korist in gospodarsko možnost v organizaciji doslej razcepljenih in zato tako malo upoštevanih kmetskih moči. Žal pa, da je število onih, ki v svojo škodo nočejo razumeti položaja, še dokaj večje.

Pravijo, da smo agrarna država in vendar je kmetski edini stan, ki se ga smelo trdim, najmanj upošteva in ne more udejstviti svojih težnj nasproti vsem drugim stanovom. Spominjam, da se je onemogočila Središnja zadruga, ker bi s svojim nam nom posegala v račune nekaterim mogotcem.

Dolžnost vseh naših zavednih mož bo, pojasnjevalno vplivati na svoje sosede, da se gospodarsko osamosvojimo potom združenja. Zanesimo se na svojo lastno moč, ker če bomo čakali dobrot, katere bi nam delili drugi, bomo bridko razočarani, kakor smo bili že neštetokrat. Ne glejmo brezdelno naših zadrug pri njih razvoju, ter čakamo od njih koristi, predno smo sami sploh ganili s prstom! Podpirajmo že sedaj naša podjetja in zavode, da bo jih našla kriza, ki bo nastopila neizogibno, močne in nerazrušljive. Takrat bodo iste zadruge naš ponos in tudi naša korist.

Politični ogled.

Jugoslavija. Radikalnemu starosti Nikolu Pašiču je poveril regent nalogo, da sestavi novo vlado. Prvi poizkus za sestavitev nove vlade se je Pašiču ponesrečil, v drugič mu je uspelo, da sta se pobotali najmočnejši politični stranki: radikali in demokrati, katerih zastopniki tvorijo novo vlado. Pod predsedstvom Pašiča že imamo danes novo beograjsko vlado, ki obstoji iz 6 radikalnih ministrov, 5 demokratov in 2 muslimanov. Ministrstva verstva, ishrane in za javna dela pa še čakajo nezasedena za razne klube, ki bodo še stopili v vlado. Nova vlada je prisegla regentu in je že imela prvo sejo 3. t. m. — Poslanci, ki so se mudili na božičnih počitnicah, bodo začeli zborovati v konstituanti 12. t. m. — Beograjska vlada je tudi zelo ostro nastopila proti komunistom po celi Jugoslaviji. Govori in piše se, da so nameravali komunisti vreči našo vladarsko hišo, pomoriti in odstraniti ministre ter druge politično vplivne osebe, da pomorejo do vlade sovjetom po ruskem načinu. Vlada je prišla na sled temu prevratnemu gibanju komunistov, zaprla glavne kolovodje tega gibanja, ustavila vsa komunistična glasila in zaprla zborovalne zborovalne prostore komunistov. V Beogradu samem je bilo dosedaj aretiranih 150 oseb. Veliko komunistov se je ustrašilo tega resnega nastopa vlade in kar trumoma zapuščajo komunistično stranko.

Italija. D'Annunzijeve samodržne slave na Reki je konec. Italija je poslala, da izpolni mirovno pogodbo z Jugoslavijo, proti Reki generala Caviglia, ki je prijel d'Annunzija iz suhega in morja. Prišlo je med italijanskimi četami in d'Annunzijevimi legionarji do srditih bojev, ki so zahtevali več smrtnih in ranjenih žrtev na obeh straneh. Ko je d'Annunzijo uvidel premoč, se je udal, odstopil od svoje kvarnerske regence in novejša poročila pravijo, da je pobegnil iz Reke na aeroplanu v Avignon na Francosko. Za d'Annunzijem je prevzel reško vlado občinski svet, ki se je udal na vse zahteve, katere je stavil general Caviglia zastran predaje mesta. Za d'Annunzijem so se podali tudi seve njegovi legionarji, ki so se odpeljali iz Reke proti Trstu. — Vso od Italijanov zasedeno ozemlje, ki pripade po mirovni pogodbi naši državi, bodo Italijani zapustili 10. t. m.

Avstrija. Poslaniška konferenca v Parizu zahteva od Ogrske, da do Sv. Treh Kraljev preda Avstriji vso zapadno ozemlje, ki je priznano po mirovni pogodbi Avstriji. — Že-

Piruhi.

Spisal Jos. Premk.

Skoro zunaj vasi je stala Žungarjeva hiša, nekoliko v bregu, tako, da se je videlo čez vso vas in še daleč tja po okrajni cesti, ki se je vila med zelenimi travniki, kakor bela kača.

Stari vaščani so govorili — no pa morda ni bilo res; zanikati sicer ne morem, trditi pa tudi ne, pravili so namreč, da je bil ded Žungarjevega gospodarja takorekoč — berač in še večji nepridiprav, potepuh celo in rokovnjač.

Malo je po naši domovini rokovnjaških potomcev, ampak o Žungarju se je govorilo tako. Bajtar je bil in rokovnjač — rokomavh, ki je ukradel, kar je dosegel — tako je vedno dejal stari Jernej. Prirokovnjačil je denar, potem pa je zidal tisto hišo zunaj vasi, ker ga je bilo bojda sram prebivati med spodobnimi in poštenimi sovaščani.

Drugi so govorili prav tako, a veliko jih je zopet bilo, ki niso vedeli o Žungerjevih prav nič slabega.

Naj že bo preteklost Žungarjeve rodovine taka ali aka, resnica pa je, da je bila Žungarjeva Rozalika tako zalo in brhko dekle, da bi bila vsaka rada zamenjala svojo lepoto z njo, pa da so bili njeni dedi in očetje sami rokovnjači.

17 let je imela takrat Rozalika. Vlice je bila nekoliko zagorela, a izpod gostih, črnih obrvi je metalo nevarne puščice dvoje velikih in tako zagonetno globokih oči, da se ni kmalu rešil, kdor se je zagledal vanje. Daleč naokrog je slovela Rozalikina lepota.

Pred cerkvijo so jo ogovarjali vaški fantje kar vpričo svojih ljubic in marsikdo je stopil za njo, a vrnil se je žalosten: Rozalika je bila ponosna. Ponoči pa so pod njeno okno kar romali; drug drugega so podili s poleni in gorjačami.

Ako se je zgodil kak pretep, bilo je gotovo v bližini Žungarjeve hiše, tako da je naposled morala pobegniti Rozalika pred sitneži v podstrešno jebico. Ampak tudi to ni dosti pomagalo. Od vseh krajev in koncev so priromale lestve tja do podstrešnega okna, kjer so cveteli tisti lepi nageini. Vsak je prišel s svojo lojtrico in nekoč se je zgodilo, nad čemer se je razun deklet smejala vsa vas: fantje so s stepli, a v tistem hipu je nesreča prinesla mimo hiše dva orožnika, da so fantje pobegnili; zjutraj pa so gledali vaščani Žungarjevo hišo zabarikadirano od mnogih lestev in dosti so imeli posla gospodarji, da so si izbrali zopet vsak svojo.

Ali ko so naposled uvideli, da je Rozalika le neizprosljiva, so jo nekoliko opustili, a skrivoma je še marsikomu hrepenelo srce tja v Žungarjevo hišo . . .

Naposled pa se je zvedelo, da Rozalika vendar ni taka, kot se je mislilo, ampak da jih je zavračala samo radi tega, ker je že imela svojega fanta. To jih je razjezilo tem bolj, ker ta France, ki ga je ljubila, ni bil iz njihove vasi, ampak iz sosedne, dasi je bila vse ena fara. Tudi ni bil bogve kako premožen, a lep fant je bil, to se mu ni moglo odreči — in to je bilo Rozaliki vse!

Ljubila sta se na tihem že skoraj eno leto, dasi sta se sestajala redko. Ali Rozalika je že dobila vzrok, da je pohitela iz polja bolj ob njivah, kjer je delal France, ta pa je tudi mnogokrat v jutru, ko je šla Rozalika po vodo, prihitel v to vas in čakal pri studencu gori v rebru skrit v grmovju. Težavna je bila taka skrivna ljubezen, a zaradi tega bolj sladka . . .

Tisto leto pa je moral na jesen k vojakom. Kratko je bilo slovo, tam za kupom snopov sredi polja, a zato je bilo v srcu tem večje hrepenenje po skorajšnjem svidenju . . .

Dolga je bila potem tista zima in zelo ji je bilo dolg čas po njem, skrbelo jo je — kako se mu neki godi pri vojakih . . . Pisal ji je štirikrat, pa ko so zopet ozeleneli traniki in je prišla pomlad, je dobila od njega dolgo pismo:

„O Veliki noči pridem gotovo na dopust. Težko že čakam tistega veselega časa, ko bom požvenkljal ob tvoji strani tam na vasi vpričo fantov s svetlo, dolgo sabljo. Vedno se mislim nate, Rozalika! Kadar sem najbolj žalosten, pa pogledam v svoj kovček, kjer še vedno hranim tisto rdeče cukrano srce, ki si mi ga prinesla od Sv. Valentina. Ali še veš, kak listek je v sredi?

Dušo, srce, vse bi ti dala
Tebe edino ljubeča Rozala:

(Konec prih.)

DRŽAVNA LICEJSKA KNJIŽNICA